

Salve, Hilari

L'historiador i eclesiàstic Hilari Raguer (1928) va faltar dijous passat. El també historiador Agustí Colomines, professor titular a la Universitat de Barcelona i director de la Càtedra Josep Termes, va treballar amb ell ben a prop. El recorda en aquest obituari.

Per Agustí Colomines

S'ha mort el pare Hilari Raguer. Se n'ha anat l'1-O. No podia haver *triat* millor dia per fer-ho. És un dir, és clar. Historiador i patriota com era, la data de la seva mort anirà associada per sempre més a la commemoració del Primer d'Octubre del 2017, el dia del referèndum d'autodeterminació de Catalunya que la Guàrdia Civil va reprimir amb una agressivitat intolerable. Si el pare Raguer hagués estat xinès, la seva mort hauria coincidit amb la victòria dels comunistes seguidors de Mao. Si hagués estat algerià, la mort d'aquest monjo culte i amable hauria coincidit amb l'inici de la cruenta guerra d'Algèria contra el colonialisme francès. Però el pare Raguer no era ni xinès ni algerià. Era català, tot i haver nascut a Madrid, com aquell diu en temps de descompte. L'1-O català va adquirir una transcendència històrica que el mateix pare Raguer va saber apuntar en l'entrevista que va fer-li Ignasi Aragay ara fa dos anys: "Algun dia els historiadors parlaran de la revolució dels llaços grocs". La "revolució dels somriures".

Hilari Raguer va néixer, com he dit, a Madrid l'any 1928 però no hi va arribar ni a complir l'any. El seu pare hi havia anat a treballar de jove, s'hi va casar, i allà va néixer el seu germà gran. Però tota la família venia del Ripollès. L'Hilari (de nom baptismal Ernest) va néixer en un temps afeïgit, quan els seus pares ja havien decidit tornar a Catalunya. A Barcelona va créixer i va estudiar-hi dret i s'hi va llicenciar el 1950. Però Raguer no tenia vocació d'advocat. Li va passar el mateix que li acabà passant a Josep Benet, un altre advocat amb vocació d'historiador, també mont-

serratí, i a qui l'esperit subversiu i antifranquista li corria per les venes des de ben jove, com a Raguer. Benet va ingressar a l'escolania però no va esdevenir monjo. Raguer, en canvi, el 1954 va ingressar al monestir de Montserrat i el 1960 va ser ordenat sacerdot. Montserrat era un símbol per a una bona part del catalanisme, si més no per als joves del Grup Torras i Bages (Josep Maria Ainaud, Joan Raventós, Jordi Pujol, Francesc Casares i d'altres), el consiliari del qual era el doctor Carreras, un montserratí de cap a peus. Aquell era un grup inquiet, que també feia activisme, cosa que va provocar que Raguer fos detingut i empresonat al castell de Montjuïc el 1951, arran de la vaga dels tramvies. Ho va explicar ell mateix en un llibre molt personal, el que els francesos en diuen d'egohistòria, *Gaudeamus Igitur* (1999). Va ser amb aquest grup que Raguer va coincidir per primera vegada amb l'abat Aureli Maria Escararé, "que aleshores encara es mostrava franquista, defensor de l'Alzamiento." —apuntava Raguer en l'entrevista d'Aragay—. Ens escoltava i es reia una mica de les nostres exaltacions". Pam! Ja l'havia deixat anar, com si res.

Quan el 1999 el pare Raguer i un servidor vam traslladar-nos a Artea (Biscaia) per avaluar la documentació que el Govern basc a l'exili havia conservat de la Generalitat republicana, vam parlar molt i de tot. Moltes de les coses que sé les he apreses parant atentament l'orella a les paraules de persones sàvies com ell: Jim Casey, Rafael Aracil, Josep Benet, Josep Termes. Al País Basc em va quedar clar quina mena d'historiador era aquell home de mot precís, que no s'estava d'opi-

ACN

nar sobre el que ell considerava fals en la història del país, i que amb una veu una mica enrogallada deixava anar opinions contundents. Començant per la crítica a la mateixa abadia on vivia. En el trajecte d'anada i tornada de Bilbao a Artea, Raguer em va donar una versió completament diferent de la biografia de l'abat Escarré a la que jo tenia segons el que havia escoltat al menjador de casa meva. El meu pare, que no era precisament religiós quan era jove (després s'hi va tornar), va ser tanmateix una de les persones que el 1968 va carregar sobre el muscle el fèretre del mitificat abat que el 1965 s'havia hagut d'exiliar per les afirmacions que havia fet al diari *Le Monde*. Hilari Raguer era profundament catalanista i independentista (el 2012 va publicar el llibre *Ser independentista no és cap pecat*, capgirant el títol del llibre *El liberalismo es pecado* que Fèlix Sardà i Salvany publicà el 1887), però no tenia cap estima per Escarré, l'anomenat abat de Catalunya. Al contrari. En un article que va publicar a *La Vanguardia*

el 22 de novembre de 1983, Raguer ja insinuava que la raó de la dimissió del pare abat tenia més a veure amb les disputes provocades pels uranians, com els anomenaria Oscar Wilde, que envoltaven Escarré que no pas les famoses declaracions al diari francès promogudes per Benet: "La dimissió de l'abat Escarré no es va pas produir el 1966, quan va deixar el títol d'abat de Montserrat, —va escriure Raguer a *L'abat Escarré, entre la història i el mite*—, ni el 1965, quan va sortir cap a Viboldone, ni el 14 de novembre de 1963, data de publicació de les declaracions a *Le Monde*, sinó el 1961, quan, forçat per la pressió de la comunitat mateixa, es va veure obligat, ben a desgrat seu, a demanar un abat coadjutor". L'any 2000 les trifulgues a l'interior de la comunitat entre uranians i terrícoles, per entendre'ns, encara cuejaven i Raguer, que juntament amb dos monjos més, Evangelista Vilanova i Lluís Duch, havia fet unes declaracions explosives a la premsa sobre aquest conflicte, va ser apartat de la comunitat i van enviar-lo al →

Hilari Raguer va rebre la Creu de Sant Jordi l'any 2014.

#Nou Temps

EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ

EL NOSTRE,
EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025

→ santuari d'El Miracle. Trigarem a saber tota la veritat. La veritat, fugir del mite. Aquesta va ser sempre una de les grans preocupacions del pare Hilari Raguer també com a historiador. A Artea, mentre obríem capses i més capses de l'arxiu de la Generalitat de Catalunya que els bascos havien resguardat a Villa Izarra, a Iparralde, m'anava explicant coses de Josep Tarradellas, a qui també considerava sobrevalorat i una mica farsant. A l'Hilari no li hauria agradat que en l'hora de la mort ens oblidéssim de les seves causes. Van ser moltes i molt bones. L'Hilari i servidor vam treballar a preu fet al País Basc. Havíem d'examinar 175 capses plenes de documents en tan sols quatre dies. En un principi, ens vàvem de centrar a revisar el fons de la Layetana Office, que era una tapadora a França de la Generalitat per ajudar els exiliats catalans retinguts als camps de refugiats o bé a aquells que vivien en les residències que tutelava. De tota manera, i un cop anàvem avançant, de seguida vam adonar-nos de la importància de tot el fons, que incloïa molta documentació de la Generalitat republicana des del 1937. El pare Hilari es fregava les mans. Ensumava la descoberta. Vam trobar moltes coses. A Raguer li va agradar poder llegir l'informe confidencial del conseller de Justícia, Pere Bosch Gimpera, amb data de 8 de gener de 1938, sobre la situació de les presons catalanes abans del mes de juny de 1937, o bé la carta i l'informe que Joan Vilar i Costa, un capellà integrat al Comissariat de Propaganda, va adreçar al president Companys, amb data de 15 d'agost de 1937, proposant la restauració de la llibertat catòlica. Em deia: "mira, mira... ho veus com tot és més complex? No tots els republicans eren ateus".

Per pura casualitat, que és com sovint ens sorprèn el destí, vaig ser jo qui va trobar a Artea el document que històricament, políticament i sentimentalment va resultar ser el més important. Era una carta manuscrita del president Lluís Companys, datada el mes d'agost

de 1940. D'entrada, no quedava molt clar a qui anava dirigida aquella missiva, perquè, a més, estava escrita en castellà. Li vaig ensenyar a l'Hilari i mentre sostenia entre les mans el manuscrit amb les breus reflexions que el president aparentment s'adreçava a si mateix mentre era conduït en automòbil de París a Madrid per la policia espanyola, ell intentava esbrinar si la lletra de la carta era realment de Companys. Observàvem aquell tros de paper i no sabíem què dir. L'Hilari va determinar, per la cal·ligrafia, que l'autor era sens dubte el president Companys. Era la segona vegada que jo experimentava una sensació com aquella. Uns anys abans, en Josep Benet m'havia enviat a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid, per intentar localitzar la fitxa policial de Companys. Ho vaig aconseguir i em vaig emocionar. A Bilbao, la nit que l'Hilari i jo vam descobrir el nou manuscrit, vam celebrar, amb moderació benedictina, el privilegi, i les alegries, que ens oferia la nostra professió.

El pare Hilari Raguer no era un historiador de diumenge, que és com alguns acadèmics anomenen despectivament els investigadors com ell. El dia de l'homenatge que se li va retre pels seus 90 anys va llançar-los un dard amb aquell posat de bon minyó que tenia: "No tinc estudis, llicenciatura ni doctorat d'Història, ni tan sols tinc un màster, ara que van tan barats. M'he posat a fer d'historiador. Fa 60 anys que circulo per l'autopista de la història sense carnet de conduir i en direcció contrària. Iestic convençut que porto la bona direcció. I que són els altres que estan equivocats. I per això he tingut unes quantes topades frontals. Però continuo endavant amb el cotxe abonyegat". Raguer era així. Un monjo devot i insubmís, un murri i un bon amic (sovint m'enviava un missatge electrònic per fer-me saber que li havia agradat un article meu), i una persona amb unes fortes conviccions religioses i polítiques. Era tot això i més. Era, també, un historiador colossal. ●